

UNIVERSITATEA

BABEȘ-BOLYAI

FACULTATEA DE TEOLOGIE

ORTODOXĂ

ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE

„ISIDOR TODORAN”

România

Ministerul Educației și Cercetării

Universitatea „Babeș-Bolyai”

Facultatea de Teologie Ortodoxă

Strada Episcop Nicolae Ivan

**MISIUNEA BISERICII ÎN CONTEXTUL
PSIHOSOCIAL AL FAMILIEI CREȘTINE DE ASTĂZI**
Teză de doctorat

Coordonator științific:

Pr. Prof. Univ. Dr. VALER BEL

Doctorand:

Pr. RUS CIPRIAN -VASILE

Cluj-Napoca

2019

CUPRINS

Introducere.....	3
Capitolul I. Coordonatele teologice ale misiunii creștine ortodoxe.....	11
I. 1. Taina omului și împlinirea lui în Hristos	13
I. 2. Porunca Marii Trimiteri. Misiunea și slujirea apostolilor.....	20
I. 3. Biserica Apostolică misionară.....	22
I. 4. Aspectele misiunii: evanghelizare, mărturie, diaconie, pastorație.....	26
Capitolul II. Biserică și misiune într-o lume secularizată.....	36
II. 1. Secularizarea lumii contemporane: individualism, raționalism, ideologii ateiste, panteism precreștin, societate informațională.....	36
II. 2. Globalizarea și autonomia societății contemporane - provocări la adresa misiunii Bisericii.....	54
II. 3. Actualitatea mandatului misionar post-pascal.....	65
II. 4. Biserica comunitate mărturisitoare. Dialogul ei cu știința, cultura, societatea.....	71
Capitolul III. Contextul psihosocial contemporan al misiunii bisericii. pericole și provocări.....	81
III. 1. Dinamica misionară, organizarea parohiei și orientarea ei eclesiologică.....	81
III. 2. Filantropia - latură socială a misiunii Bisericii.....	92
III. 3. Probleme bioetice și morale controversate.....	100
III. 4. Misiunea Bisericii în societatea românească contemporană.....	111
Capitolul IV. Religia, sentimentul religios și valorile morale ale creștinului.....	118
IV. 1. Religia și sentimentul religios.....	118
IV. 2. Dimensiunea afectivă a religiozității (credința).....	128
IV. 3. Valorile morale în religie.....	132
IV. 4. Poruncile religioase - tradiție și actualitate.....	136
IV. 5. Misiunea teologică, educațională și culturală a Bisericii.....	140
Capitolul V. Aspecte psihosociale ale familiei în contextul actual.....	149
V.1.Situația actuală a familiei:considerații generale.....	149
V.2 Elemente de antropogonie și antropologie ortodoxă.....	152
V. 3. Căsătoria și importanța ei în perioada Vechiului Testament.....	156

V. 4. Statutul femeii și îndatoririle soților.....	159
V. 5. Familia și importanța ei în perioada Noului Testament.....	161
V.6. Rolurile și funcțiile familiei.....	168
V.7 Familia creștină între tradiție și modernitate. Considerații teologico-psiho-sociologice.....	180
V. 8. Relația dintre misiunea Bisericii și familia creștină.....	183
Capitolul VI. Studiu sociologic privind relația dintre rolul bisericii și familia creștină în contextul actual psihosocial.....	188
VI. 1. Obiectivele cercetării	188
VI. 2. Ipotezele cercetării	189
VI. 3. Participanții la studiu	189
VI. 4. Instrumentele utilizate.....	195
VI. 5. Procedura de lucru.....	199
VI. 6. Analiza datelor și interpretarea rezultatelor.....	200
Concluzii	240
Bibliografie.....	245
Anexe.....	284

Rezumat

Necesitatea și actualitatea temei. Stadiul actual al cercetării

Necesitatea acestei abordări a misiunii Bisericii, privită din punct de vedere ortodox, este determinată, în primul rând, de valorile promovate la scară largă în societatea actuală.

În societatea actuală postmodernă și seculară prin excelență misiunea Bisericii trebuie să fie o mărturie a credinței.

Chiar dacă există câteva abordări mai ample din punct de vedere teologic asupra misiunii creștine ortodoxe în general, un studiu sistematic despre contextul psihosocial încă nu s-a scris.

Lucrări care în conținutul lor exprimă coordonate și aspecte esențiale ale misiunii în Biserica Ortodoxă:

- lucrările părintelui Ion Bria, *Credința pe care o mărturisim*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1987; *Destinul Ortodoxiei*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1989; *Liturghia după Liturghie. O tipologie a misiunii apostolice și a mărturiei creștine azi*, Ed. Athena, 1996; *Go Forth in Peace. Orthodox Perspectives on Mission* (compiled and edited by Ion Bria), World Council of Churches, 1986; lucrarea părintelui Valer Bel, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, în două volume (*Premise teologice și Exigențe*), Ed. Presa Universitară Clujeană, 2002 și 2004; precum și volumul semnat de P. F. Patriarh Daniel, apărut în limba engleză cu titlul *Confessing the Truth in Love. Orthodox Perceptions of Life, Mission and Unity*, Ed. Basilica, 2008.

Misiunea Bisericii își are baza în însăși comuniunea persoanelor Prea Sfintei Treimi și în intervenția iubitoare și proniatoare a acestora în și față de lume. Misiunea creștină se realizează sau se concretizează prin trimiterea lui Hristos și a Sfântului Duh în lume pentru ca lumea să se poată mântui¹.

Din perspectiva ortodoxă, misiunea creștină este o participare dezinteresată la actul de „trimitere” în lume a Fiului de către Tatăl și a Duhului Sfânt de către Fiul pentru a face cunoscută omului dragostea Sfintei Treimi și a-l face să trăiască încă de pe pământ viața dumnezeiască de comuniune cu Tatăl prin Fiul în Sfântul Duh, manifestată în Biserică.

---

¹ Pr. Valer Bel, *Missio Dei*, în vol. *Misiunea Bisericii în Sfânta Scriptură și în istorie*, coordonat de Pr. Ioan Chirilă, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2006, p. 11.

Implicațiile acestei înțelegeri asupra misiunii sunt fundamentale în privința desfășurării ei: misiunea nu are ca scop principal propagarea sau transmiterea unor convingeri intelectuale, a unor doctrine, a unei culturi sau a unor porunci, ci transmiterea în umanitate a vieții de comuniune care există în Dumnezeu.

Fiul lui Dumnezeu întrupat a venit în lume, împlinind voia Tatălui de a realiza mântuirea oamenilor, de aceea ca trimis al Tatălui în lume, (*Ioan 10,36*) Fiul este primul Apostol, mai bine zis Apostolul ceresc.

Apostol înseamnă *trimis*, și indică în Noul Testament „pe unele persoane alese și trimise în misiune cu împuterniciri și daruri deosebite”² primite de la Însuși „*Apostolul și Arhiereul mărturisirii noastre*” (*Evrei 3,1*), de aceea „Apostolii ocupau primul loc între persoanele însărcinate cu slujiri particulare”³, acest lucru denotă și poziția lor excepțională de trimiși ai *Apostolului ceresc*.

În înțeles biblico-dogmatic, trimiterea Fiului (și a Sfântului Duh) ca expresie a iubirii lui Dumnezeu față de om, are ca scop readucerea omului și a lumii la „*starea cea dintru început*”. Trimiterea Fiului în lume, concretizată vizibil prin Întrupare, „restituie omului destinul său original: acela de a aduce la asemănarea deplină creația omului după chipul lui Dumnezeu, proces care înfăptuiește asemănarea cu Dumnezeu sau îndumnezeirea”⁴. De asemenea Fiul, e trimis în lume pentru a-i atrage la Tatăl pe toți și pentru a-i face părtași comuniunii cu Dumnezeu, în natura teandrică a lui Hristos. Cuvântul lui Dumnezeu întrupat este Mântuitorul lumii și marele Apostol al Tatălui și totodată Arhetipul și Thelosul existenței umane.

Destinatarul misiunii Fiului și a propovăduirii Apostolilor este lumea, astfel „prin trimiterea, faptele și cuvintele lor și prin însăși existența lor în lume, trimișii Fiului reprezintă pe Fiul și reprezentând pe Fiul reprezintă pe Tatăl în prezența și lucrarea lui în lume”⁵.

Prin Pogorârea Duhului Sfânt se întemeiază văzut Biserica lui Hristos, dar lucrarea Duhului se extinde asupra Apostolilor prin puterea ce o revarsă asupra lor la Cincizecime. Aceștia după trimiterea definitivă a lor în lume de către Hristos, sunt pecetluiți fiind de Duhul Sfânt. De aceea misiunea Bisericii apostolice este strâns legată de trimiterea Fiului și a Duhului în lume de către Tatăl.

---

² Pr. V. Bel, *Missio Dei*, p. 80: „Apostolul este cel trimis, iar activitatea pe care trebuie să o îndeplinească trimisul este misiunea”.

³ Nikolai Afanasiev, *Biserica Duhului Sfânt*, vol. I, trad. de Elena Derevici, Ed. Patmos, Cluj Napoca, 2008, p. 181.

⁴ Pr. Andrew Louth, *Ioan Damaschinul - tradiție și originalitate în teologia bizantină*, trad. de Pr. Ioan Ică sn. și Diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2010, p. 263.

⁵ Francis Grob, *Envoi*, în *Dictionnaire oecumenique de missiologie*, Ed. Du Cerf, Paris, 2003, p. 109.

Vocația misionară a Bisericii ține de caracterul ei apostolic, astfel „Biserica este trimisă din ziua ei de naștere la propovăduire în toată lumea: «*putere veți primi prin venirea peste voi a Sfântului Duh și-mi veți fi mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și-n Samaria și până la marginile pământului*» (Faptele Apostolilor 1,8), acest fapt e exprimat și de Apostolul Petru: «*și noi suntem martori a tot ceea ce El a făcut... și El ne-a poruncit să propovăduim poporul și să mărturisim că El este Cel rânduit de Dumnezeu...*» (Faptele Apostolilor 10,39,42)”⁶. Așadar misiunea Bisericii apostolice continuă misiunea Fiului și a Duhului trimiși în lume de Tatăl, și de asemenea se identifică prin chemarea sa mântuitoare cu misiunea celor Doisprezece. Dacă ar fi să luăm pe segmente misiunea, ea ar fi structurată astfel:

- misiunea Fiului, Care îi trimite pe Apostoli în lume la propovăduire;
- misiunea Duhului Sfânt, Care întemeiază Biserica;
- trimiterea definitivă a Apostolilor la misiune;
- misiunea Bisericii apostolice, continuată de urmașii apostolilor (episcopi, preoți, diaconi).

„Exigențele misiunii Bisericii în perioada actuală includ: predicarea - propovăduirea Sfintei Evanghelii (adică „vestirea” cuvântului dumnezeiesc), transmiterea și păstrarea nealterată a învățăturilor și credinței celei adevărate, transmiterea neștirbită și apărarea Tradiției, înculturarea Evangheliei, „apostolatul social”, „filantropia creștină”⁷.

Azi, ca și odinioară misiunea creștină înseamnă trimiterea în lume în vederea universalizării Evangheliei și integrării oamenilor în Împărăția lui Dumnezeu. Biserica trebuie să conștientizeze și să-și afirme plenar vocația sa misionară. Chemarea misionară a Bisericii ține de caracterul ei apostolic și este o dimensiune și o componentă esențială a ei. Biserica trebuie să fie într-o continuă stare de misiune. Ea nu poate înceta nici măcar o clipă de a fi o Biserică misionară.⁸

„Desigur că secularizarea impune un răspuns clar și o acțiune fermă din partea Bisericii. Misiunea Bisericii într-o lume secularizată nu este ușoară. Chiar dacă lumea pare autonomă, emancipată, ea are absolută nevoie de lucrarea Bisericii și de călăuzirea ei: „Într-o societate postmodernă, secularizată, Biserica trebuie să-și afle locul potrivit. Nu un loc dominant, ca în vremea inchiziției spaniole. Nici unul marginal, departe de cultura și de viața comunității, cum i-a fost impus în societatea sovietică. Biserica trebuie să se situeze fără frică și fără un orgoliu nejustificat într-o poziție față-în-față cu această societate înstrăinată pentru

---

⁶ Pr. Valer Bel, *Missio Dei*, p. 18.

⁷ Pr. Valer Bel, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002, p. 5.

⁸ Pr. Valer Bel, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană...*, p. 7.

că această societate are o nevoie imensă de credință și de credincioșii Bisericii, fiindcă Biserica este inima lumii, chiar dacă lumea a ajuns să-și ignore inima!"⁹

Un fenomen grav și cunoscut de către toți care flagelează societatea modernă e că pentru mulți credința creștină este nepracticabilă, mulți creștini se numesc doar în baza faptului că au fost botezați creștini, în rest, nu există altă tangență cu Biserica. Secularizarea mută centrul de greutate al existenței umane de la Dumnezeu înspre om, adică de la teocentrism la antropocentrism. Biserica, prin slujitorii săi, trebuie să dovedească multă jertfelnicie în lumea de azi. A propovădui Evanghelia „până la marginile lumii” înseamnă a te ridica la înălțimea misiunii Bisericii și a-ți asuma toate greutatea acesteia.

Trimițându-i pe Sfinții Apostoli în lume, Mântuitorul le-a poruncit: "Mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă ! (*Matei* 28,19-20). Această poruncă divină cuprinde principalele aspecte ale misiunii Apostolilor, respectiv ale preoților de mai târziu și anume: slujirea cuvântului (*Faptele Apostolilor* 6,4) (propovăduirea Sfintei Evanghelii), slujirea liturgică (săvârșirea celor sfinte) și slujirea pastorală (îndrumarea credincioșilor). Acestei întreite slujiri i se adaugă în mod firesc slujirea aproapelui (diaconia creștină).

Biserica trebuie să răspundă la provocările societății contemporane. Ea este chemată să ia atitudine, să răspundă acestor nevoi și să-și prezinte poziția sa. Desigur că problema este foarte delicată și este foarte greu pentru Biserică să-și prezinte un punct de vedere oficial. De aceea Biserica trebuie să dea dovadă de multă iconomie și dreptă judecată în aprofundarea problemei. Biserica trebuie să descopere sensul duhovnicesc al globalizării, să lupte împotriva haosului general, împotriva urii, a nedreptății, a dezbinării, împotriva păcatului.

Lumea de astăzi este o mare provocare pentru misiunea Bisericii, cum, de altfel, și Evanghelia este o provocare pentru lumea contemporană, de aceea, pentru ca misiunea să fie una prolifică și care să cheme la mântuire, Biserica trebuie mai întâi să constate realitatea socială, politică, economică și culturală a creștinilor în mileniul III.

Misiunea Bisericii în societatea contemporană trebuie să fie una debarasată de formele perimate și închistate în strategii sofisticate și să caute neconținut, ca rezultat imediat, renașterea spirituală a societății contemporane desacralizate și să insuflă nevoie de semnificat și raportare la Dumnezeu.

---

⁹ Olivier Clement, *Viața din inima morții*, Ed. Pandora, București, 2001, p. 52.

Structura lucrării

Lucrarea este structurată pe șase capitole, cinci teoretice și unul aplicativ, în capitolul I *Coordonatele teologice ale misiunii creștine ortodoxe* am dezvoltat problematica teologiei misionare și a misiunii Bisericii în ansamblu. Misiologia ortodoxă privește misiunea (lucrarea dumnezeiască) ca fiind expresia lucrării de mântuire și de desăvârșire a lumii. Aceasta este desemnată de verbul $\alpha\pi\sigma\tau\epsilon\lambda\omega$ „eu trimit” și de formele derivate. Noțiunea de trimitere desemnează potrivit limbajului biblic o lucrare specifică și continuă a lui Dumnezeu. Acesta îi trimite pe Sfinții Apostoli ca să-L facă cunoscut și să lucreze în numele Lui pentru mântuirea oamenilor.¹⁰ Astfel, trimiterea Fiului lui Dumnezeu în lume pentru salvarea și umplerea de viață a acesteia apare ca o caracteristică a hristologiei ortodoxe. „Această activitate de revelare, precum și însăși trimiterea lui Iisus se face pentru mântuirea oamenilor. Cine crede în Fiul Domnului (*Ioan* 9, 35) sau în Fiul cel Unul Născut al Tatălui ca Trimisul eshatologic al lui Dumnezeu, acela are viață veșnică (*Ioan* 3, 15, 36; 5, 24; etc.), căci Fiul este «Dumnezeul cel Adevărat și viața veșnică» (*1 Ioan* 5,20)”¹¹ și o condiție a apostolicității Bisericii: „...în primul rând Biserica este apostolică pentru că ea a fost întemeiată de Hristos și pentru că temelia ei sunt Sfinții Apostoli”¹².

Prin cele 4 subcapitole, respectiv, *Taina omului și implirea lui în Hristos, Porunca marii trimiteri. Misiunea și slujirea apostolilor, Biserica Apostolică misionară, Aspectele misiunii: evanghelizare, mărturie, diaconie, pastorație* am dorit să abordez această problematică în complexitatea sa.

În al doilea capitol intitulat *Biserică și misiune într-o lume secularizată* am arătat că secularizarea nu este un refuz categoric al religiei, ci o reducere a sferei ei de incidență și acțiune, în favoarea altor activități ale omului, care-și revendică propria autonomie față de religie. Secularizarea este esențialmente procesul de alungare a sacrului din profan, sau de trasare a unei bariere care să le despartă definitiv, cu intenția de a promova profanul în esența lui pură și autonomă. În istoria lui multiseclară, două sunt înțeleșurile pe care le-a luat termenul de secularizare. Când a fost introdus, în decursul tratatelor preliminare Păcii de la Westfalia (1648), avea un sens rafinat juridic. Însemna trecerea unor proprietăți (mănăstiri,

---

¹⁰ Francis Grob, Envoi, în *Dictionnaire œcuménique de missiologie. Cent mots pour la mission*, Ed. du Cerf Paris, Labor et Fides, Genève, CLE, Yaoundé, 2003, p. 107.

¹¹ Pr. Valer Bel, *Hristologia. Persoana lui Iisus Hristos*, Curs pentru studenții Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, p. 21.

¹² Anastasios Yannoulalos, *Rediscovering Our Apostolic Identity in the 21st Century*, în *SVTQ*, vol. 48, nr. 1, 2004, p. 3.

școli, terenuri, instituții etc.) din stăpânirea și uzul Bisericii în stăpânirea și uzul statului, în scopuri profane. În secolul al XX-lea, din domeniul juridic, termenul a trecut în cel filozofic și teologic, luând un înțeles mai amplu, dar și mult mai puțin precis. În primul subcapitol am dezvoltat problematica *secularizării lumii contemporane: individualism, raționalism, ideologii ateiste, panteism precreștin, societate informațională* așa cum se regăsește în cadrul acestor ideologii, în subcapitolul 2 am abordat problematica globalizării și autonomiei societății contemporane, ca provocări la adresa misiunii Bisericii. Globalizarea este conceptul întrebuițat pentru a descrie un proces multicauzal care are drept rezultat faptul că evenimente care au loc într-o parte a globului au repercusiuni din ce în ce mai ample asupra societăților și problemelor din alte părți ale globului, în al treilea subcapitol am abordat problematica complexă a actualității mandatului misionar post-pascal, Biserica fiind comuniunea lui Dumnezeu cu oamenii, atât cât se poate realiza în istorie, iar lumea opera iubirii lui Dumnezeu, destinată comuniunii și îndumnezeirii ei în Împărăția Sa, între Biserică și lume nu există un dualism ontologic, dualismul este numai etic¹³. Creația întreagă este destinată să fie transfigurată prin Biserică în Împărăția lui Dumnezeu. Biserica este situată în interiorul lumii prin întemeierea, misiunea și scopul ei¹⁴. Al patrulea subcapitolul al acestui capitol *Biserica comunitate mărturisitoare. Dialogul ei cu știința, cultura, societatea* accentuează rolul Bisericii în dialogul cu știința, societatea și cultura.

În capitolul III, *Contextul psihosocial contemporan al misiunii Bisericii. Pericole și provocări* am considerat importantă tratarea temei *dinamica misionară, organizarea parohiei și orientarea ei eclesiologică* deoarece în spațiul ortodox, cea mai mică unitate a vieții bisericești este enoria (parohia). Ca adunare (sinaxă) euharistică a credincioșilor, orice parohie apare - desigur în strânsă legătură cu episcopia de care aparține în mod organic - ca „Biserică catolică” într-un loc și timp concret. Credinciosul trăiește taina Bisericii în viața și practica parohiei lui, în care sfințindu-se și luptându-se se unește cu Hristos și cu frații lui în Hristos, realizând în mod continuu existența lui în Hristos, eclezialitatea lui. Prin urmare, discursul despre parohie și viața ei este în esență un discurs despre Biserica însăși și despre prezența ei în lume¹⁵. *Filantropia - latură socială a misiunii Bisericii* este o altă subtemă abordată în subcapitolul 2 al acestui capitol. Acest concept revoluționar a stimulat entuziasmul pentru

---

¹³ Pr. Valer Bel, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană* 2. Exigențe, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002, p 119

¹⁴ Pr. Dumitru Popescu, *Iisus Hristos Pantocrator*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 2005, p. 412.

¹⁵ Gheorghios D. Metallinos, *Parohia - Hristos în mijlocul nostru*, trad. de Pr. Ioan I. Ică, Ed. Deisis, Sibiu, 2004, p. 9.

actele de binefacere, care s-a concretizat în crearea de numeroase instituții filantropice. Astfel, este foarte probabil ca această „nouă poruncă” a iubirii creștine să fi fost cea care a contribuit la răspândirea creștinismului în lumea antică. În subcapitolul 3 *Probleme bioetice și morale controversate* am analizat termeni precum biotehnologia, bio-politica, bio-pirateria, bio-colonialismul, bio-imperialismul, bio-industria, bio-confuzia etc, care circulă pe larg în publicații și predomină în discuțiile noastre; cuplajul biotehnologiei și informaticii, cyberbiotehnologia și bio-informatica, plasează viața umană în prima linie de interes social. Această nouă realitate, făcând viitorul o problemă mai mare decât cea prezentă, a dus la nașterea bioeticii, care este mai mult o necesitate imperativă decât o știință. Prin *Misiunea Bisericii în societatea românească contemporană* putem spune că bucuria comuniunii fraterne favorizează sau inspiră mai multă conlucrare în activitatea pastorală și misionară a Bisericii.

În capitolul IV *Religia, sentimentul religios și valorile morale ale creștinului* am subliniat rolul religiei și sentimentului religios. În viața omului, Religia constă în raportul dintre om și Dumnezeu și că acest raport conține ca elemente esențiale: existența unui Dumnezeu spiritual și transcendent ca obiect al religiei, a unui suflet omenesc liber ca subiect al ei, un sentiment religios specific și propriu ca manifestare internă și cultul ca manifestare externă. Aceste elemente imanente trebuie să fie și permanente oricând și oriunde va fi vorba de religie. Lipsa oricăruia din ele atrage după sine și inexistența religiei, sau o înțelegere greșită a ei.

De existența sau inexistența lor depinde și răspunsul la mult controversata problemă a originii religiei¹⁶. *Dimensiunea afectivă a religiozității (crediința)* subliniază aspectele legate de credința ca fenomen universal. Nu există om care să nu aibă credință, să nu fi săvârșit nici un act de credință. Deci credința este inerentă sufletului omenesc. *Valorile morale în religie* este un alt aspect tratat în prezenta lucrare. Între religie și morală este astfel o strânsă legătură fără ca, totuși, să se confunde una cu alta. Raportul dintre ele este un raport de reciprocitate, adică una condiționează pe cealaltă. Religia produce morala și cum este religia așa este și morala. *Poruncile religioase - tradiție și actualitate și misiunea teologică, educațională și culturală a Bisericii* sunt alte două teme importante ale lucrării.

În capitolul V, *Aspecte psihosociale ale familiei în cotextul actual* este abordată problematica familiei și importanței ei în perioada Vechiului și Noului Testament, a familiei între tradiție și modernitate precum și a relației dintre misiunea Bisericii și familia creștină. Am abordat de asemenea probleme referitoare la situația actuală a familiei, elemente de

---

¹⁶ Robert A Segal, *Theories of Religion*. In Hinnells, John R. The Routledge Companion to the Study of Religion. London; New York: Routledge, 2005 pp. 49-60.

antropogonie și antropologie ortodoxă, statul femeii și îndatoririle soților în cadrul familie, rolurile și funcțiile familiei.

În partea aplicativă a lucrării mi-am propus ca obiectiv general să evidențiez intensitatea sentimentului religios în familiile creștine și să identific valorile morale ale participanților la studiu. De asemenea mi-am propus să evidențiez o relație statistică între sentimentul religios și valorile morale, precum și evidențierea unor diferențe între participanți în funcție de gen, mediu de rezidență, numărul membrilor din familie și vârsta, în ceea ce privește sentimentul religios și implicarea Bisericii în formarea profilului moral al familiei creștine. În acest sens am utilizat trei chestionare, unul validat care măsoară sentimentul religios *Chestionarul de evaluare a sentimentului religios (C. E. S. R.)** și alte două chestionare pe care le-am construit și validat în prezenta lucrare și pe care le-am utilizat în studiul percepției creștinilor asupra rolului Bisericii ortodoxe, respectiv *Chestionar de valori morale (C. V. M.)* și *Chestionarul privind Măsurarea percepției credincioșilor asupra rolului Bisericii (C. P. R. B.)*. Tot ca obiectiv mi-am propus realizarea profilului moral al familiei creștine și rolurile Bisericii misionare, așa cum sunt ele percepute de către participanții la studiu. Nota de originalitate a lucrării constă în construirea instrumentelor de investigare a percepției credincioșilor asupra rolului Bisericii și a valorilor morale ce guvernează viața familială a acestora și realizarea unui profil moral al familiei creștine.

Cuvinte cheie: misiunea Bisericii, familia creștină, valori morale, sentiment religios, misiune, misiologie, filantropie

---

* Chestionarul a fost construit de Lupu Mihăiță și Calcan Bogdănel, Universitatea din București, Facultatea de Psihologie, anul 2003.